

Temat: Nam się należy – czyli o plusach i minusach przywilejów pracowniczych

Skrócony opis lekcji:

Uczniowie przypominają wiadomości, dotyczące podstawowych praw pracowniczych. Uczestniczą w symulacji rozmowy kwalifikacyjnej. Zapoznają się z dodatkowymi uprawnieniami wybranych grup zawodowych i formułują argumenty „za” i „przeciw” przywilejom pracowników. Prowadzą dyskusję na temat kosztów, jakie dla pracodawców i całej gospodarki łączą się z tymi przywilejami.

Poziom: gimnazjum

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla gimnazjum

Wiedza o społeczeństwie

Treści nauczania – wymagania szczegółowe:

24. Praca i przedsiębiorczość. Uczeń:

1) wyjaśnia na przykładach z życia własnej rodziny, miejscowości i całego kraju, w jaki sposób praca i przedsiębiorczość pomagają w zaspokojeniu potrzeb ekonomicznych;

25. Gospodarka rynkowa. Uczeń:

1) przedstawia podmioty gospodarcze (gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa, państwo) i związki między nimi;

2) podaje przykłady racjonalnego i nieracjonalnego gospodarowania; (...)

29. Przedsiębiorstwo i działalność gospodarcza. Uczeń:

2) wyjaśnia, jak działa przedsiębiorstwo, i oblicza na prostym przykładzie przychód, koszty, dochód i zysk;

4) przedstawia główne prawa i obowiązki pracownika; (...)

30. Wybór szkoły i zawodu. Uczeń:

3) sporządza życiorys i list motywacyjny;

Cele zajęć:

Uczeń powinien:

- wiedzieć, jakie są najważniejsze prawa pracowników, ujęte w kodeksie pracy
- poznać przykłady dodatkowych świadczeń, z których korzystają niektórzy pracownicy
- wiedzieć, że za przywileje grup zawodowych płacą podatnicy - pozostali obywatele
- doskonalić umiejętność tworzenia dokumentów – CV i listu motywacyjnego
- odgrywać role pracodawcy i osoby ubiegającej się o pracę
- ocenić wpływ przywilejów zawodowych na koszty pracy i sytuację budżetu państwa

Pojęcia kluczowe:

Kodeks pracy – zbiór przepisów prawnych, regulujących wzajemne prawa i obowiązki pracowników i pracodawców. W Polsce obecnie obowiązuje KP z 26.06.1974 roku.

Przywilej pracowniczy - prawo do korzystania ze szczególnych uprawnień czy dodatkowych świadczeń przez pracownika, np. prawo do wcześniejszej emerytury, świadczeń pozapłacowych (np. opłacanych przez pracodawców szkoleń, kursów, prywatnej opieki zdrowotnej itp.)

Koszty pracy - łączne obciążenia ponoszone przez pracodawcę w związku z zatrudnianiem pracowników. Obejmują wynagrodzenie brutto pracownika (przed opodatkowaniem) oraz dodatkowe obciążenia pozapłacowe, które musi odprowadzać pracodawca (np. połowa składek na ubezpieczenie rentowe i emerytalne).

Zadanie nr 1

„Jakie prawa mają polscy pracownicy?”

Powiedz uczniom, że tematem zajęć będą przywileje pracownicze. Wyjaśnij pojęcie „przywilej”, oznaczające prawo do korzystania ze szczególnych względów czy uprawnień przez pracownika.

Rozmowę z klasą rozpocznij od przypomnienia najważniejszych praw pracowników, które zapewnia im Kodeks Pracy. Uczniowie mogą skorzystać z tekstu, zamieszczonego w zadaniu. Poleć, by uczniowie wymienili prawa pracownicze i podali przykłady ich realizacji.

Następnie zapytaj uczniów, czy słyszeli o innych – oprócz wynagrodzenia – sposobach wynagradzania pracownika. Jeśli uczniowie mają problem z odpowiedzią, powiedz, że niektórzy pracownicy prywatnych przedsiębiorstw mogą np. korzystać ze służbowego samochodu czy telefonu do celów prywatnych, otrzymywać bony towarowe, karnety na basen, uczęszczać na kursy językowe i szkolenia na koszt pracodawcy. Zaznacz, że wielu pracowników firm prywatnych korzysta z dodatkowych świadczeń, za które płaci pracodawca, mimo iż nie są one obowiązkowe, czy wymagane przez przepisy prawa pracy. Wyjaśnij, że noszą one nazwę „świadczeń pozapłacowych” i mają motywować pracowników do bardziej wydajnej pracy. W trakcie rozmowy na ten temat ochotnik może zapisywać nazwy takich świadczeń na tablicy.

Tekst pt. „Prawa pracowników”

Zgodnie z Kodeksem Pracy z 1974 roku każdy polski pracownik ma prawo do:

- a) swobody nawiązania stosunku pracy (na pracę muszą zgodzić się dwie strony – pracownik i pracodawca)
- b) poszanowania godności i innych dóbr osobistych pracownika
- c) równości – każdy pracownik bez względu na płeć ma równe prawa z tytułu wypełniania tych samych obowiązków
- d) zakazu dyskryminacji – ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, religię, narodowość, przekonania polityczne itd.
- e) do wynagrodzenia za pracę - terminowo wypłacanego, w tym prawo do wynagrodzenia za okres niezdolności do pracy spowodowanej chorobą, wypadkiem oraz do premii, nagrody, nagrody jubileuszowej, jeśli pracownik spełni wymogi przepisów obowiązujących w przedsiębiorstwie
- f) do wypoczynku (urlopu wypoczynkowego, dni wolnych od pracy, przerwy w pracy)
- g) do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy
- h) zaspokojenia potrzeb socjalnych, kulturalnych (zależnie od możliwości pracodawców)
- i) tworzenia organizacji w celu reprezentacji i obrony praw pracowniczych
- j) ułatwiania przez pracodawców podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracownika.

Zadanie nr 2

Mapa mentalna „Prawa a przywileje zatrudnionych Polaków”

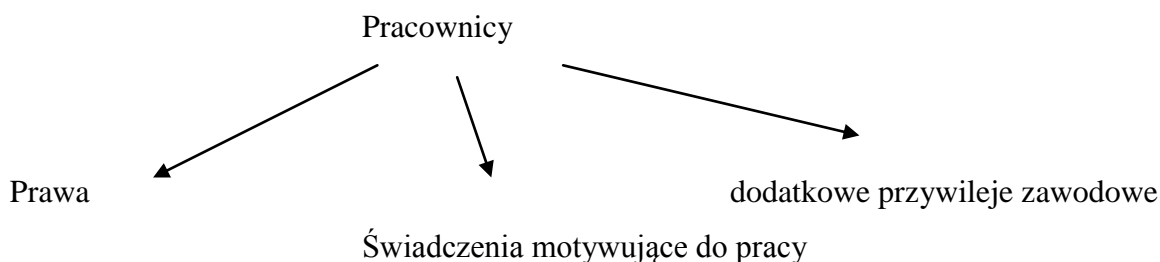
Wyjaśnij uczniom, że niektóre grupy zawodowe, szczególnie te zatrudnione w sferze publicznej, korzystają z dodatkowych przywilejów, związanych z wykonywaniem zawodu. Wyjaśnij pojęcie „przywilej”. Poleć uczniom, by w małych zespołach zapoznali się z tekstem FOR „Przywileje dla wybranych, koszty dla nabranych!” (Materiał 1 na stronie <http://www.for.org.pl/pl/Konkurs-na-komiks-i-animacje-V-edycja-2013#pliki>)

Po przeczytaniu tekstu poleć uczniom, by odpowiedzieli na pytania:

- Jakie rodzaje przywilejów zawodowych zostały omówione w tekście FOR?
- Których grup zawodowych dotyczą te przywileje?
- Kto finansuje przywileje związane z wcześniejszą emeryturą, krótszym czasem pracy, dodatkowymi urlopami?

Możesz przedstawić konkretne informacje, dotyczące czasu pracy nauczycieli. Następnie wysłuchaj odpowiedzi ochotników.

Następnie podziel klasę na grupy, każdej rozdaj kartę papieru i flamastry. Poleć, by uczniowie, pracując metodą „mapy mentalnej” (czy „mapy skojarzeń”) wypisali na plakatach pojęcia i terminy, związane z prawami i przywilejami pracowniczymi. Narysuj na tablicy wzór takiej mapy i poproś, by grupy uzupełniły przedstawiony schemat, wykorzystując informacje na temat podstawowych praw i dodatkowych uprawnień pracowniczych. Po wykonaniu zadania przedstawiciele grup zaprezentują mapy na forum klasy.

Zadanie nr 3

Praca z komiksem „Wielorób”

Podziel klasę na kilkusobowe grupy. Każdej z nich rozdaj komiks Grzegorza Janusza i Tomasza Niewiadomskiego „Wielorób”, wyróżniony w V edycji konkursu FOR. Poleć, by uczniowie zapoznali się z komiksem i przedyskutowali odpowiedzi na pytania:

- Jakie kompetencje – wiedzę, umiejętności, cechy - posiadał robot?
- Dlaczego pracodawca chciał zatrudnić robota? Czym się kierował?
- Jakich uprawnień zażądał robot?
- Z jakich powodów pracodawca nie przyjął do pracy bohatera komiksu?

Poproś ochotników o odpowiedzi na pytania. Następnie poleć, by uczniowie wyobrazili sobie, że robot jest kandydatem, poszukującym pracy. Zaznacz, że uczniowie powinni wymyślić stanowisko pracy, o które stara się robot i określić wymagane na tym stanowisko kompetencje. Każda grupa powinna wytypować osobę, która odegra rolę kandydata i pracodawcy w czasie rozmowy kwalifikacyjnej i przygotować się do odegrania ról w krótkiej scenie. Powiedz uczniom, by zachowali proporcje pomiędzy humorystyczną wymową scenki, a zawartością informacyjną prezentacji, dotyczącą zwłaszcza zasad zachowania i reguł, jakich powinien przestrzegać przyszły pracownik.

Poproś teraz, by w grupach uczniowie przygotowali CV i list motywacyjny bohatera komiksu, uwzględniając:

- fikcyjne dane osobowe
- nazwę firmy i stanowisko pracy
- wykształcenie, doświadczenie zawodowe, inne umiejętności.

Zostaw uczniom czas (co najmniej 20 - 25 minut) na wykonanie zadania, a następnie poproś kolejno przedstawicieli grup o odegranie scenki, przedstawiającej rozmowę kwalifikacyjną, na forum klasy. Skomentuj przebieg scenek, zwracając uwagę na sposób zachowania się osób odgrywających role pracownika i pracodawcy w trakcie rozmowy; na wymagania, stawiane przez pracodawcę oraz sposób zaprezentowania się i wyrażenia oczekiwań przez potencjalnego pracownika. Porozmawiaj z uczniami o efektach rozmów kwalifikacyjnych. Czy kandydat zdobył pracę? Co mogło zachęcić/zniechęcić pracodawcę do zatrudnienia kandydata?

Omawiając przebieg ćwiczenia zwróć uwagę uczniów na nadmierne wymagania, które stawiał pracodawcy kandydat (zwłaszcza realizację różnych przywilejów zawodowych). Podkreśl, że za dodatkowe świadczenia czy przywileje zawodowe musi zapłacić jakiś podmiot gospodarczy – przedsiębiorstwo lub państwo (czyli podatnicy). W firmie rosną koszty pracy, czyli obciążenia ponoszone przez pracodawcę w związku z zatrudnianiem pracowników. Natomiast podatnicy finansują wcześniejsze emerytury lub inne przywileje zawodowe grup, najczęściej tych zatrudnionych w sektorze publicznym.

Zadanie nr 4

Podsumowanie - „Plusy i minusy przywilejów zawodowych”.

Podsumowując zajęcia odwołaj się do tekstu FOR oraz komiksu „Wielorób”. Zapytaj klasę:

- Dlaczego niektóre grupy zawodowe mają dodatkowe przywileje pracownicze?
- Jak należy ocenić przywileje z punktu widzenia pracowników? Czy są one dla pracowników korzystne, czy też mają również negatywne konsekwencje?
- Jak opisane przywileje wpływają na koszty pracy w przedsiębiorstwie?
- Kto ponosi zwiększone koszty, wynikające z uprawnień pracowników sfery publicznej, np. wcześniejszych emerytur?

Zaproponuj uczniom wykonanie zadania domowego. Uczniowie powinni wypisać plusy i minusy przywilejów pracowniczych i umieścić zapisy w poniższej tabeli. Poleć, by zwrócili również uwagę na koszty dodatkowych świadczeń, oferowanych pracownikom przez pracodawców. Uświadom uczniom, że zwiększają one koszty pracy. Podkreśl też, że finansowanie wielu przywilejów (np. emerytalnych) obciąża budżet państwa, powiększając jego deficyt.

Przywileje pracownicze	
+	-

Pytania sprawdzające

Wskaż poprawną odpowiedź:

1. Prawa pracowników regulują zapisy:
  - a) Kodeksu pracy
  - b) Kodeksu postępowania cywilnego
  - c) Karty pracy

2. Do podstawowych praw pracownika należy prawo do:
  - a) przejścia na emeryturę po przepracowaniu 30 lat
  - b) terminowo wypłacanego wynagrodzenia
  - c) otrzymania premii i nagród za dobrą pracę

3. Koszty pracy to inaczej:
  - a) wartość dóbr i usług wytworzonych przez pracownika firmy
  - b) koszty wykształcenia i zdobycia przez pracownika doświadczenia zawodowego
  - c) koszty ponoszone przez pracodawcę w związku z zatrudnianiem pracowników

4. Przywileje niektórych grup zawodowych obejmują między innymi:
  - a) możliwość przejścia na wcześniejszą emeryturę, dodatkowe dni urlopu, dodatkowe wynagrodzenie
  - b) pracę na pół etatu
  - c) możliwość podejmowania pracy w czasie urlopu zdrowotnego czy zwolnienia lekarskiego

5. Koszty przywilejów pracowników sfery publicznej ponoszą:
  - a) instytucje pomocy społecznej
  - b) przedsiębiorstwa prywatne
  - c) budżet państwa.